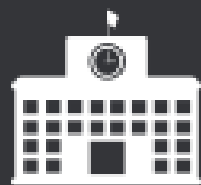

Klima- og miljøarbeidet i Arendal kommune

Topplederkonferansen
15.-16. mars 2022.

Harald Danielsen, kommunedirektør Arendal kommune

ADMINISTRASJON

3000

Ansatte

INNBYGGERE

45 000

ØKONOMI

2,3

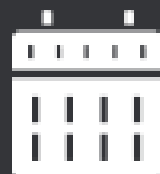
milliarder

AREAL

270.2

km²

LAG OG FORENINGER

800

BÆREKRAFTSMÅL

10

ARENDA
KOMMUNE

Suksesskriterier Arendal

- Klimanøytrale Arendal
- Årlig klimaregnskap
- Klima- og energiplan
- Miljøledelse
- Klimabudsjett
- Miljøsertifisering

Vil bli den første klimanøytrale by

Agderposten

23. august

2007

Arendal vil bli landets første klimanøytrale kommune. Det kunn- gjorde ordfører Torill Rolstad Larsen under GRID Arendals presse- konferanse i går kveld.

MORTEN W. JØRGENSEN
morten@tv2.no 91341488

Det er samlet både Norske ek- sperter og folk fra FN-systemet i Arendal i dag for å diskutere hvordan FN kan bli klimanøy- tralt.

Møtet ble lagt til Arendal for- di Norge har vært tydelige på at de ønsker å støtte dette FN-ini- tiativet, og fordi GRID stiller i første rekke når det kommer til å gjøre egen bedrift klimanøy- tral.

- Det å være klimanøytral be- tyr at du måler de utslippene du har av klimagasser for deretter å redusere disse på forskjellig vis. Det du sitter igjen med etter re-

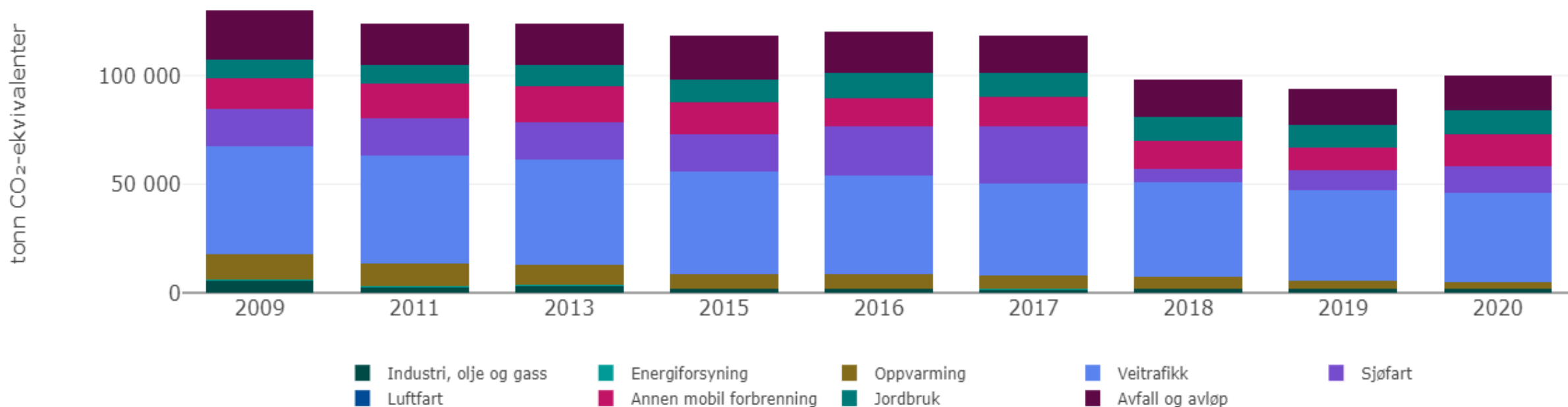

KLIMABY: Ordfører Torill R. Larsen, statssekretær i Miljøverndepartementet, Henriette Westerin, spesialrådgiver for GRID Arendal, Svein Tveitdal, og FN Direktør Janus Pasztor skal alle diskutere klimanøytralitet i Arendal i dag.

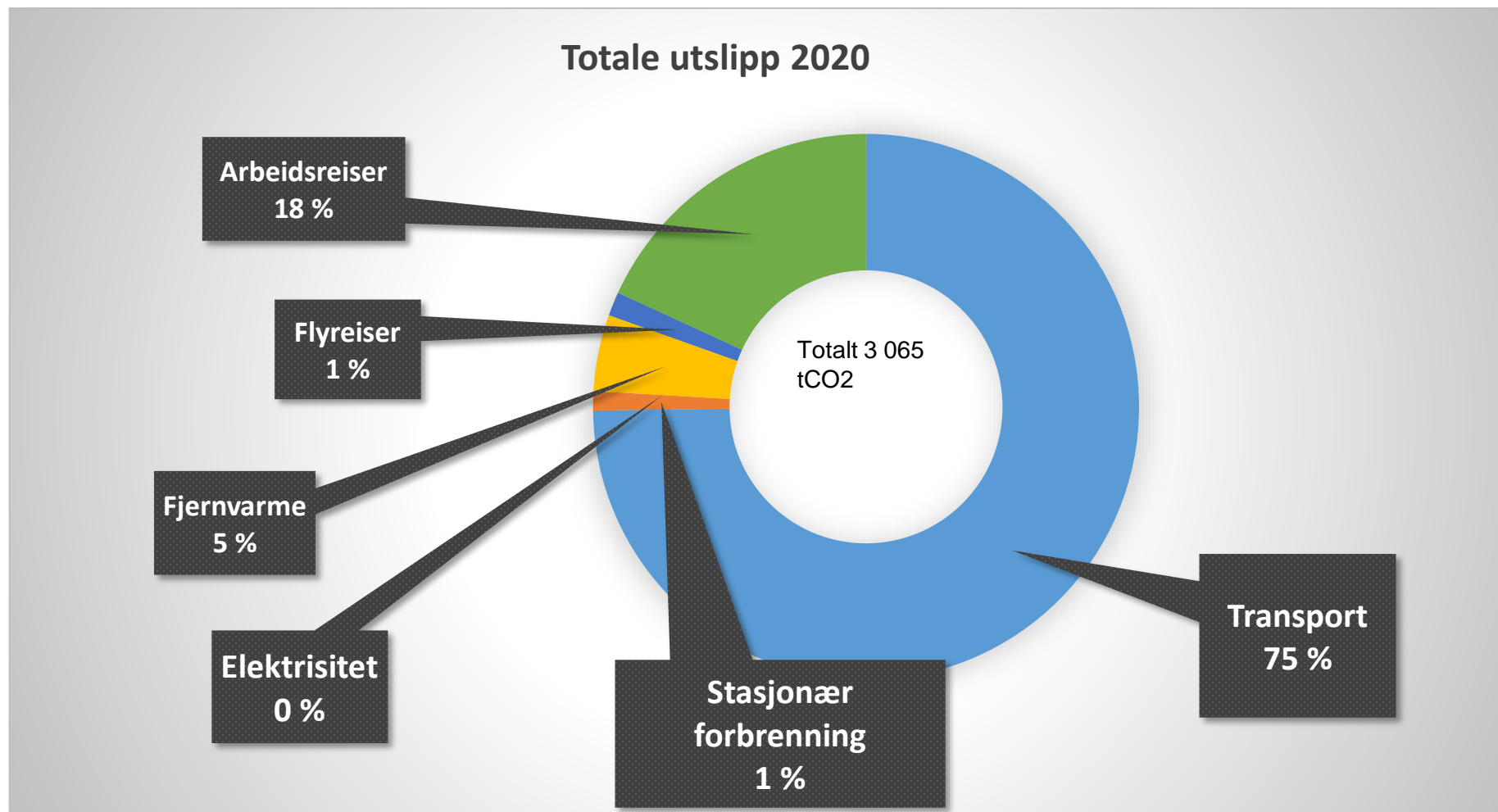
Utslipp av klimagasser i Arendal 2009 - 2020.

Sektorfordelte utslipp per år Arendal

Kilde: Miljødirektoratet

KLIMAREGNSKAP 2020, Arendal kommunes drift

Klimabudsjett innført fra 2021

Klimabudsjettet gir en oversikt over klimatiltak, kostnader og forventet utslippsreduksjon.

Tiltakene refererer til vedtatt Handlingsplan for klima og energi.

kostnader knyttet til gjennomføringen av tiltaket. Disse er sortert sektorvis, som vist i tabellen under.

Nr.	Prioriterte klimatiltak	Ansvar	Finansiering	Kostnader MNOK				Redusert utslipp i tonn CO ₂ eky.		
				2021	2022	2023	2024	2021	2024	2030
Tabell direkte utslipp										
1	Gjennomføre tiltak for økt sykling og gåing med utgangspunkt i mulighetsstudier	Kommunalteknikk	Innenfor ramme	2,8	2,8	2,8	2,8	ikke beregnet		
2	Gradvis elektrifisering bybusser i Arendalsregionen. Potensial for utslippskutt.	Agder fk og Klimaledelse-gruppa	Eksterne midler	0	0	0	0	200	750	2 000
3	Utslippskrav drosjenæring.	Agder fk	Eksterne midler	0	0,3	0	0	180	900	2 450
4	Fossilfri byggeplass utredes	Arendal Eiendom KF og Kommunalteknikk	Drift	0				ikke beregnet		
5	Utskiftningsplan egne tyngre kjøretøy og maskinpark	Kommunalteknikk	Drift	0	0	0	0	beregnes 2021		
6	Utskifting til fossilfrie kjøretøy, leasede	Stab økonomi-innkjøp	Innenfor ramme	0	0	0	0	150	150	150
7	Omlegging til nullutslippsferjer.	Agder fk og rådmann	Investering	0		7,7	7,7		180	180
8	Landstrøm alle skip	Arendal Havn	Drift	0				ikke beregnet		
Sum kostnader (MNOK) og direkte utslippsreduksjon tonn CO₂ eky.				2,8	3,1	10,5	10,5	569	2 019	4 819
		Ansvar						Redusert utslipp i tonn		

Kommunedelplan klima og energi Arendal kommune 2019-2023

Klimatiltak gjør Arendal en bedre by og bo i – for alle

Vi skal bruke klimasatsingen til å fylle Arendal sentrum med liv

Vi skal bruke klimasatsingen til å tiltrekke barnefamilier

Vi skal bruke klimasatsingen til å gjøre hverdagsreisen smidigere

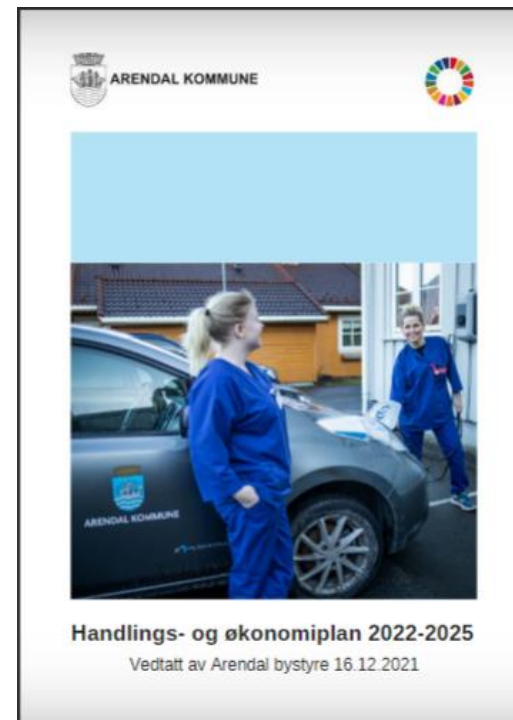
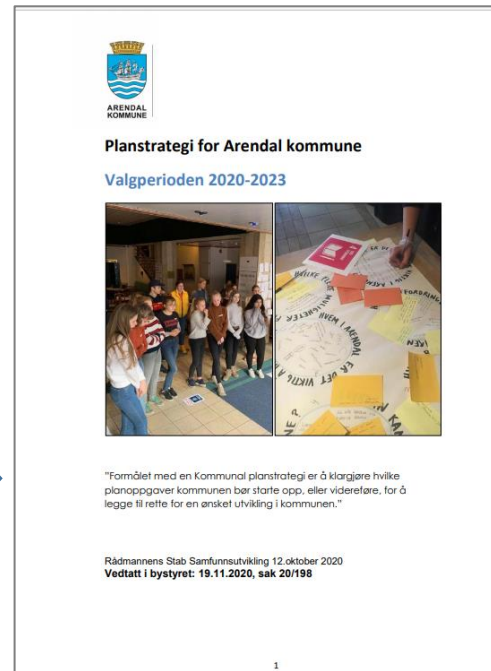
Vi skal bruke klimasatsingen til å komme i fysisk aktivitet

Vi skal bruke klimasatsingen til å tiltrekke spennende bedrifter, og til å få nye spennende bedrifter til å spire

Vi skal bruke klimasatsingen til å promotere jordbruket vårt

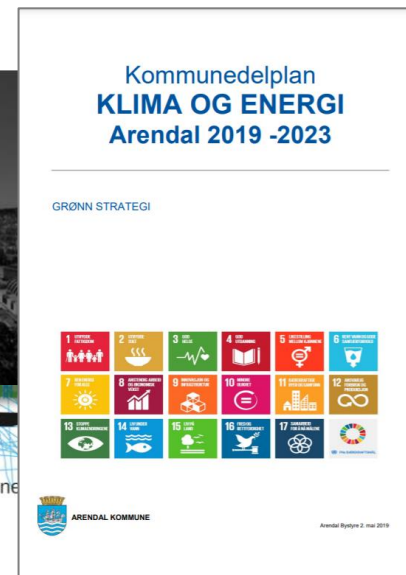
Vi skal bruke klimasatsingen til å tiltrekke kunnskapen fra UiA.

Vi skal bruke klimasatsningen til å gjøre Arendal til den byen vi drømmer om å bo i!

Kommunale planer/styringsdokumenter:

- Kommuneplanens samfunnsdel
- Kommuneplanens arealdel
- Kommunedelplan Klima og energi
- Næringspolitisk handlingsplan
- Næringsarealstrategi
- Planstrategi 2020-2023
- Handlings- og økonomiplan 2022-2025

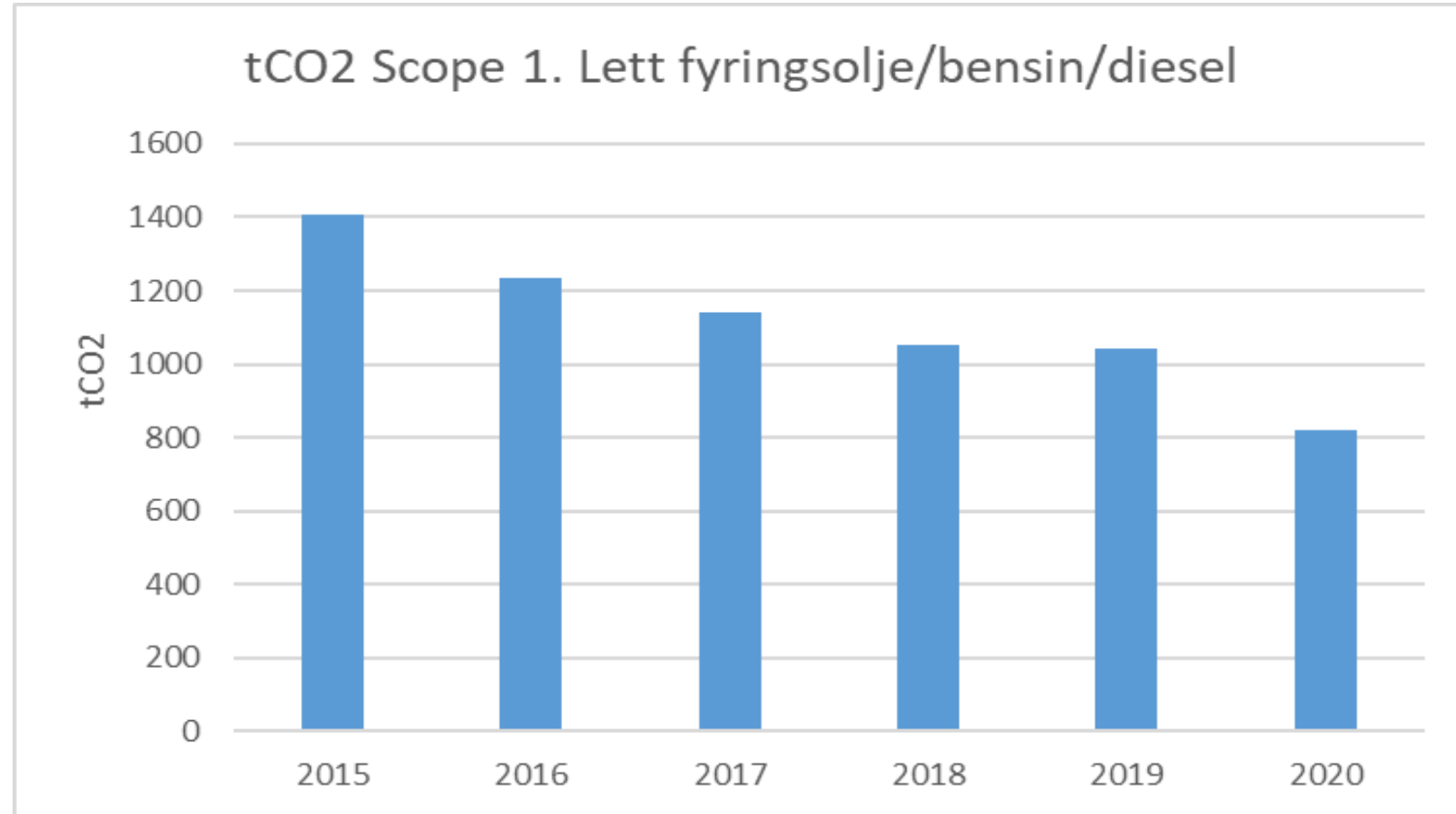
Institusjonalisere klima- og
miljøarbeidet

Klima- og miljøledelsegruppaa 2019 – 2023.

Tiltak: Redusere bruk av fossilt drivstoff og fyringsolje

Arendal kommune
Oljefri i 2015
– ingen oljefyring i kommunale bygg.

Tiltak: fase ut fossile kjøretøy.

Mål: 100% fossilfrie tjenestekjøretøy 2021-2024

2022 – 65% elbilandel

Bilpool for ansatte på rådhuset.
Elsykkelpool for ansatte på rådhuset.
Etablert bildelingsordning /Move About

Tiltak: fase ut fossile kjøretøy. Kommunale foretak/IKS/Agder fylkeskommune

Agder Kollektivtrafikk - elbusser

Agder Renovasjon: el-avfallsbil og eltruck

Tiltak: Redusere energibruk

Alle kommunale bygg er oljefri fra 2015.

Ny skole, 1900 kvm solceller produserer ca 300 000 kWh i året.

Saulekilen renseanlegg lager strøm av kloakk.
Erstatter bruk av olje.

Driver kraftverk på byens kloakk

Her viser overingeniør Knut Berg-Larsen stolt frem Arendal kommunes nye kraftverk. Ved hjelp av innbyggernes kloakk

produseres massevis av strøm. Nå viser andre kommuner interesse for prosjektet.

NYHETER side 4-5

Tiltak: Redusere energibruk

STRØM-SENTRALEN

Fra en sentral på Bjorbekk kontrolleres energiforbruket i 70 prosent av alle kommunale bygg i Arendal.

GRETE A. HUSEBØ
gah@arendalstidende.no

RØDT LYS:
Det er ikke grønt lys i alle ledd når alarmen for Stinta skole går.
Foto: Linda Christensen

PASSER PÅ: Energipolitiet på Bjorbekk får digital kontroll i 70 prosent av kommunens bygg. F.v. Frode Pedersen, Arvid Danielsen og Jarl Bollmann Pedersen
Foto: Linda Christensen

© Jarle Kvam

Tre menn sitter foran 15 skjermer i et lite rom i Arendal Eiendom Kommunale foretaks lokaler på Bjorbekk. Herfra kontrollerer prosjektleder Jarl Bollmann Pedersen, Arvid Danielsen og Frode Pedersen energiforbruket i stort sett alle kommunale bygg, unntaket er en del eldre barnehager. Gruppas offisielle navn er E.O.S.-gruppa. Det står for energiovervåkningsystem, 'men de nikker alle megetsigende når de blir kalt kommunens energipoliti.
- Vi har snurt om vi kan få blått nå

- Hvis det er jævlig kaldt så er det vår skyld, legger Jarl til.

Overvåkningssamfunn

Et tyvetalls flagg er plottet inn i et kart på en skjerm foran Jarl. «Rykene skole» står det på ett av de grønne feltene, «Kilden kultursenter» står det på et annet. Et tredje er merket «Stinta skole», men det lyser rødt.

Tiltak: Redusere utslipp fra sjøtransport.

Ladeplaner for elbåter.

Norges første elbåtfestival – LYDLØS etablert i Arendal. (17.-18. juni 2022!)

LYDLØS <https://www.facebook.com/lydlosfestival>

Elektriske fritidsbåter

Landstrøm ved Arendal havn

Tiltak: Redusere transportbehov, øke andelen syklende og gående

Sykkelparkering på skoler

– Dette hotellet er det eneste i sitt slag i verden

4 kroner koster det å bruke Arendals nyeste hotell – her din rullende venn trygt kan lade seg mens du er på byen.

» SAMFUNN

Ordfører Robert C. Nordli (Ap) stråler i det kjølige mørket i Polten P-bus innandags formiddag. Han er klar med søsok og har pyntet seg med stjerter i anled-

ning begivenheten. – Vi er stolte at vi nå åpner byens første sykkelhotell. Dette er det eneste i sitt slag i verden, et mestendeles konsept, sier Nordli.

– Vi er stolte Mange har latt eiesykkelen eller den dyre trykkykelen stå hjemme, fordi de ikke vil sette den fra seg i et vanlig sykkelstativ mens de koset seg i sentrum. Det er det ikke lenger noen grunn til, for mandag åpnet fylkes hovedstadens første sykkelhotell i Polten P-bus, rett ved inngangen til skolehallen. Fylkesveileder Robert C. Nordli

Worren Klæcker forteller at arbeidet med å tilby trygg sykkel-parkering i bar pågitt lenge. – I dag er vi stolte og glade over at det endelig er på plass!

Dyre sykler billig sikret Med vår og sommer kommer også anmeldelse på stjålne sykler, mange av dem i høy prisklasse. Politiet i Arendal har per nå ingen oversikt over hvor mange sykkeltyverier som er anmeldt.

Men forhåpentlig kan det bli færre framover, for her kan dyre sykler stå helt trygt, for fire kroner, uansett hvor lenge du blir borte. Lin rimeligere enn å sette fra seg bilen, a.k.a, og vekke mye sunnen. – Du betaler med bankkort i automaten, så kroner når du låser deg inn og tar kroner når du låser deg ut, forteller klima- og miljøleder Ragnhild Ham-

mer. Nærmere sykkelbyens mål Arendal ble offisielt en av sykkelbyer siden for to år siden. Klima- og miljøleder Ragnhild Ham-

mer forteller at de nå vil haeste erfaringer i Arendal, slik at naboby Grimstad, som også er med i sykkelby-nettverket, kanskje kan få et lignende sykkelhotell i sine P-bus.

I avtalen Arendal forpliktet seg til i 2015, heter det blant annet at et hovedmål er «at sykkelbyen i Arendal skal øke med 25 prosent innen 2020» og at et delmål er at «innbyggere i sykkelbyen skal etter eget utsagn oppleve det mer attraktivt å sykle, og at «flere daglige reiser, til jobb, skole og fritidsaktiviteter, skal tas med sykkel».

– Hvis sykkelhotellet her blir godt besøkt, vil vi vurdere å utvide til flere steder i byen. Betjener utfører Nordli.

Overvåkingskameraer 350.000 kroner har «betalt» kostet. Arendal søkte og fikk økonomisk støtte både fra nasjonale sykkelmål og sykkelbyprosjektet.

Et profittløs An Løv Karihus og Frode Gunderen har levert hele sykkelburet, komplett med inventar, ledlys, betalingsløsning, stikkontakter og overvåkingskameraer.

– Sykkelen din er veldig trygg her, men er poeng er også at det å sette fra seg eller hente sykkelten har også veldig trygt, fordi det er kameraser som overvåker buret, påpeker Klæcker.

Sykelhotellet har samme åpningstider som Polten P-bus for øvrig, fra 06–02.

Kortreiste vegger Det grønne buret er spesialsikret med fire kameraer og sikkerhetskontrollanter i samarbeid med et arkitektfirma. Utferken har E3-Profilen stått for, etter at firmaet vant anbudskonkurransen.

– Selvså buret er godt fyllt det står til vår profil som sykkelbyen Arendal. Veggene er svovet av Hergun Svendsen på Vegårshel, forteller Klæcker.

Verktøy og lading av eiesykkelen Metallstivet som rommer plass til å løse fast 16 sykler, er levert fra England. Her er også en stasjon med verktøy, hvis du må stramme bremser eller fikse noe annet før hjemtur.

– Et fram er det er seks stikkontakter her for lading av eiesykkel også, sier ordfører Nordli, som på grunn av en kreskade ikke selv tar seg fram på to hjul.

Et sykkelstativ har plass til 12 sykler, men a.k.a seks stikkontakter. Ladeløsning må du ha med selv.

» Liv Ekeberg liv@e3profil.no

PHOTO: LIV EKEBERG

STORT: Arendals ordfører Robert C. Nordli (Ap) og klima- og miljøleder Ragnhild Ham-

mer. Liv Ekeberg er sykkelbyens mål Arendal ble offisielt en av sykkelbyer siden for to år siden. Klima- og miljøleder Ragnhild Ham-

mer forteller at de nå vil haeste erfaringer i Arendal, slik at naboby Grimstad, som også er med i sykkelby-nettverket, kanskje kan få et lignende sykkelhotell i sine P-bus.

I avtalen Arendal forpliktet seg til i 2015, heter det blant annet at et hovedmål er «at sykkelbyen i Arendal skal øke med 25 prosent innen 2020» og at et delmål er at «innbyggere i sykkelbyen skal etter eget utsagn oppleve det mer attraktivt å sykle, og at «flere daglige reiser, til jobb, skole og fritidsaktiviteter, skal tas med sykkel».

– Hvis sykkelhotellet her blir godt besøkt, vil vi vurdere å utvide til flere steder i byen. Betjener utfører Nordli.

Overvåkingskameraer 350.000 kroner har «betalt» kostet. Arendal søkte og fikk økonomisk støtte både fra nasjonale sykkelmål og sykkelbyprosjektet.

Et profittløs An Løv Karihus og Frode Gunderen har levert hele sykkelburet, komplett med inventar, ledlys, betalingsløsning, stikkontakter og overvåkingskameraer.

PHOTO: LIV EKEBERG

Tiltak: Halvere matsvinn, kortreist og økologisk mat.

Mester på rester

- 30 % kutt i matsvinnet fra det kommunale kjøkkenet.
- 9 av 10 institusjoner bruker mellom 15 % – 38 % økologiske råvarer, tilsvarende Debios bronsemerke.

På vei mot lavutslippssamfunnet

Miljøfyrtårnsertifisering

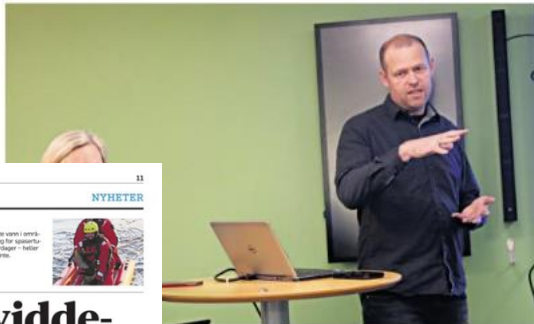
Alle kommunale virksomheter skal sertifiseres. Nå er 85 % sertifisert.

Legger til rette for at private virksomheter og arrangementer kan sertifiseres.

at AKTUELT

Planlegger bilpool i sentrum

Arendal kommune og Thorstein Ekrem i Greenstat Arendal ønsker seg en

Agderposten 17. desember 2019

Brannvesen ble redningen da rådyr gikk gjennom isen

TELEMARK Det ble en redningsaksjon etter en veldig bra samarbeid mellom Agderposten og Brannvesen i Arendal som ble redningen da rådyr gikk gjennom isen i sentrum.

Vil kurere rekkeviddeangst med el-båtfestival

PLANS FOR FØRSTE ELBÅTFESTIVAL: Martin Husabud, Arendal Røringsforening, lederne Ragnhild Hammer fra Arendal kommune og Bård Almqvist-Hansen fra Fylkeskommunen.

Under elbåtfestivalen i Lydlos 8.-9. mai, skal buken fylles med elektriske båter. Her kan publikum komme ombord, og testkjøre bitene.

Agderposten har vært opptatt av elbåter i Arendal sentrum. Kommunen har planlagt en elbåtfestival i Lydlos 8.-9. mai, der publikum kan komme ombord på elektriske båter og teste dem ut.

NYHETER

Agderposten 17. desember 2019

de ansatte fått beskjed fra rådmannen at de må sjekke om noe er ledig der før de velger egen bil og skriver kjøregodtgjørelse.

ifølge Hamner fungerer tje- nesten overraskende bra, og den blir mye brukt. Hun sa at det er mulig at kommunen kan bidra med de bilene inn i en eventuell bilpool i sentrum, som er tenkt at kan brukes av både bedrifter og privatpersoner.

Vidar Eng, som jobber med trafikk i Arendal kommune, var derimot litt mer skeptisk. Han syntes ikke bilpool-ordningen fungerer så bra som Hamner sa, og han forklarte at det er mange feller å gå ved å etablere en bilpool i sentrum som skal fungere godt for så mange ulike mennesker.

Hensyn

– Vi må se hvem som kan administrere dette, hvordan vi kan skaffe biler til poolen og hva slags biler det skal være, parkeringsplasser og medlemmer. Hvor mye skal medlemmene betale, skal de betale månedlig eller per gang? Spurte Ekrem. Deretter ble gjestene bedt om

Agderposten Tirsdag 25. januar 2020 13

Arendal har søkt om 2,4 mill. til klima – Grimstad om 75.000

Hvert år kan kommuner søke Miljødirektoratet om støtte til tiltak for å redusere klimagassutslipp. Men det er stor forskjell i hvordan kommunene utnytter ordningen.

Maria M. Kvalvågnes marie.kvalvagnes@agderposten.no

Glemte Miljødirektoratets støtteordning «Klimasats» har Arendal søkt om støtte til både fem klimatiltak, mens Grimstad kun har søkt om én søknad og Lillestrand ingen.

Startfasen – Det har med bevilgt type prosjekter og hva som er planlagt. Vi har akkurat revidert klima- og energiplanen, så det handler rett og slett om at vi er i startfasen på videre satsing, sier han.

Fleire tiltak Søknader til klimasats må være politisk forankret før de sendes. Det er svært sjøvt fordelt hvor mange tiltak kommunene i Agder har søkt om midler til.

Mer kjøtt på beina Grimstad har på sin side kun søkt om 75.000 kroner til en

enhandler støtte til hurtigløpere for elektroner, men den største søknaden kommer innadert fra Agder fylkeskommune. Til sammen er det søkt om klimastøtte til Arendal for over 2,4 millioner kroner.

UTEN LYD OG LUKT: Blåttakk uten spenning lyd og lukt virker forlokkende. Det er prøvetid på elektrifisering av fritidsbåtbransjen nå lufes gjennom en ny festival i Arendal.

> Mange gode krefter har gått sammen om å arrangere elbåtfestivalen i Lydlos i Arendal 8.-9. mai i år. Initiativet som er lansert av blant andre Arendal kommune og Arendal Næringsforening, er like fremsidrettet som etterlengtet.

> Det er langt mer i distriktets ferne og nære historie som gjør det naturlig at initiativet kommer fra Arendal og vår region. Det er en naturlig fortsettelse av fritidsbåtbransjens store åra på 1970- og 80-tallet.

PRSESSKIKK: Agderposten arbeider etter Var Varsomhetsplakaten som gir god pressetikk. Den som mener seg rammet av urrettslig informasjon, oppfordres til å ta kontakt med oss.

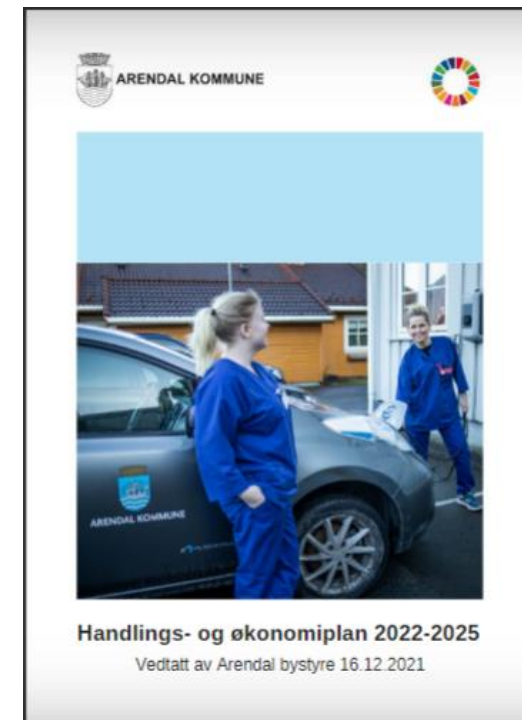
Ring over den lille nissen

den lille nissen kommer seg over Blåhav og leverer gullnøkkelen til fjeldronningen så det blir skikkeligt jul i Blåfjell.

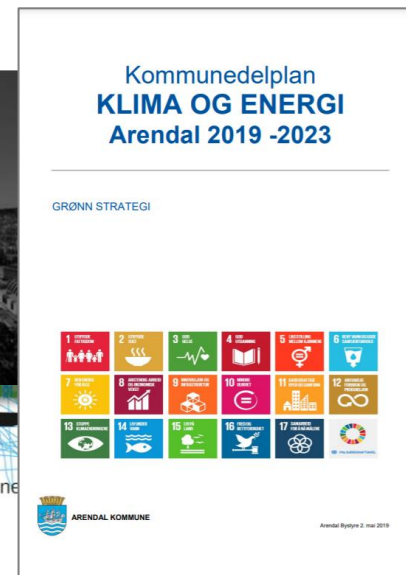
skikkel til fjellbestede julafen, er noe magisk, og dukke-ge. Kom den blå de og fornydd, ved alle barna (voksne) med lin glede. Da barnas store lok med seg litt skummelt, hjelp turte de le så raveren det nøkkelen nedlig kunne

Foto: Helene Walle

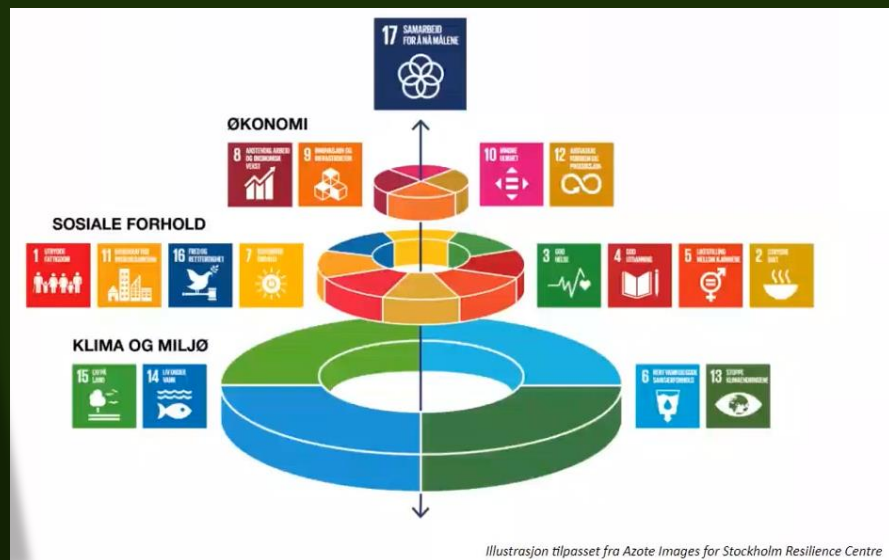

Kommunale planer/styringsdokumenter:

- Kommuneplanens samfunnsdel
- Kommuneplanens arealdel
- Kommunedelplan Klima og energi
- Næringspolitisk handlingsplan
- Næringsarealstrategi
- Planstrategi 2020-2023
- Handlings- og økonomiplan 2022-2025

Kommuneplanens samfunnsdel (2020) – FNs bærekraftsmål

10 mål for Arendal:

- Regional vekst
- Godt liv for alle
- Grønt samfunn

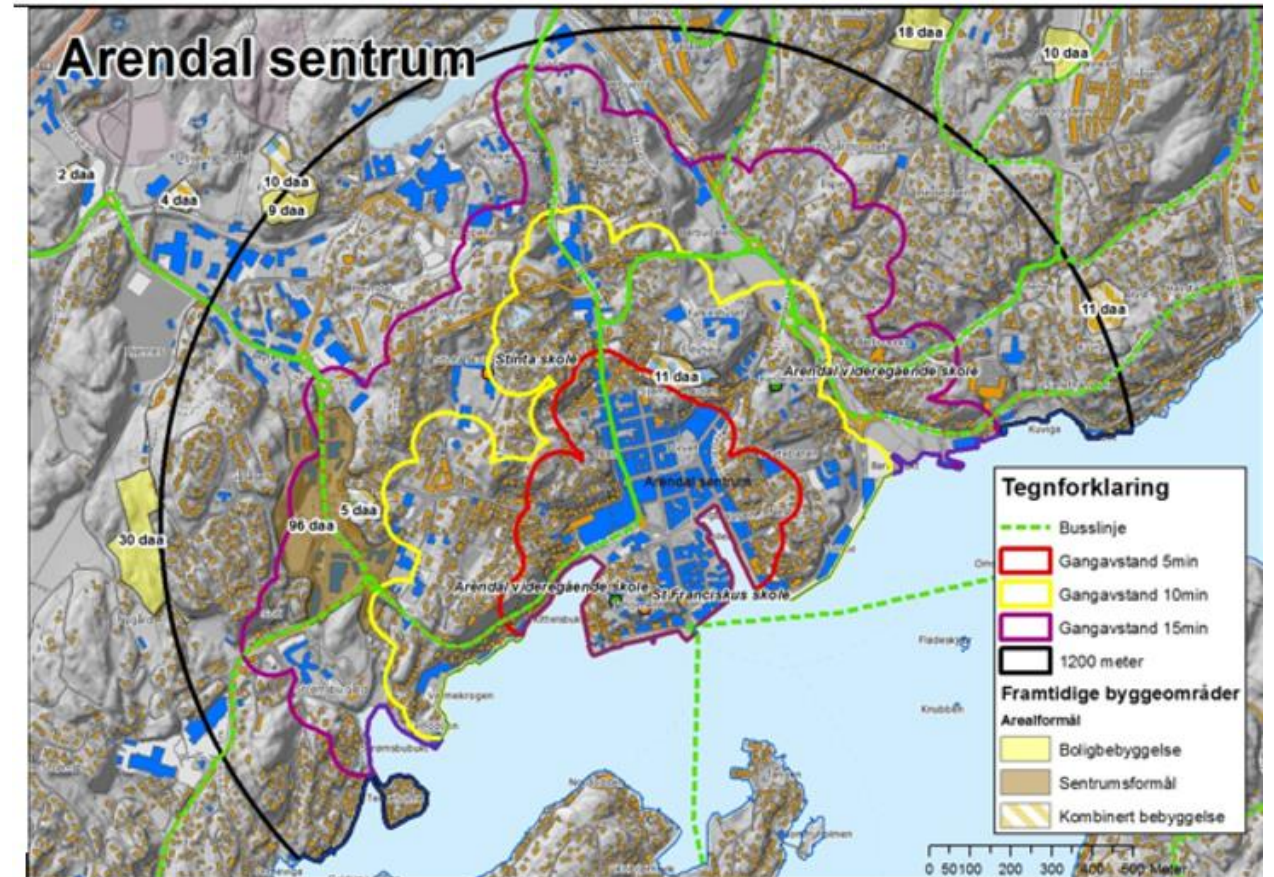
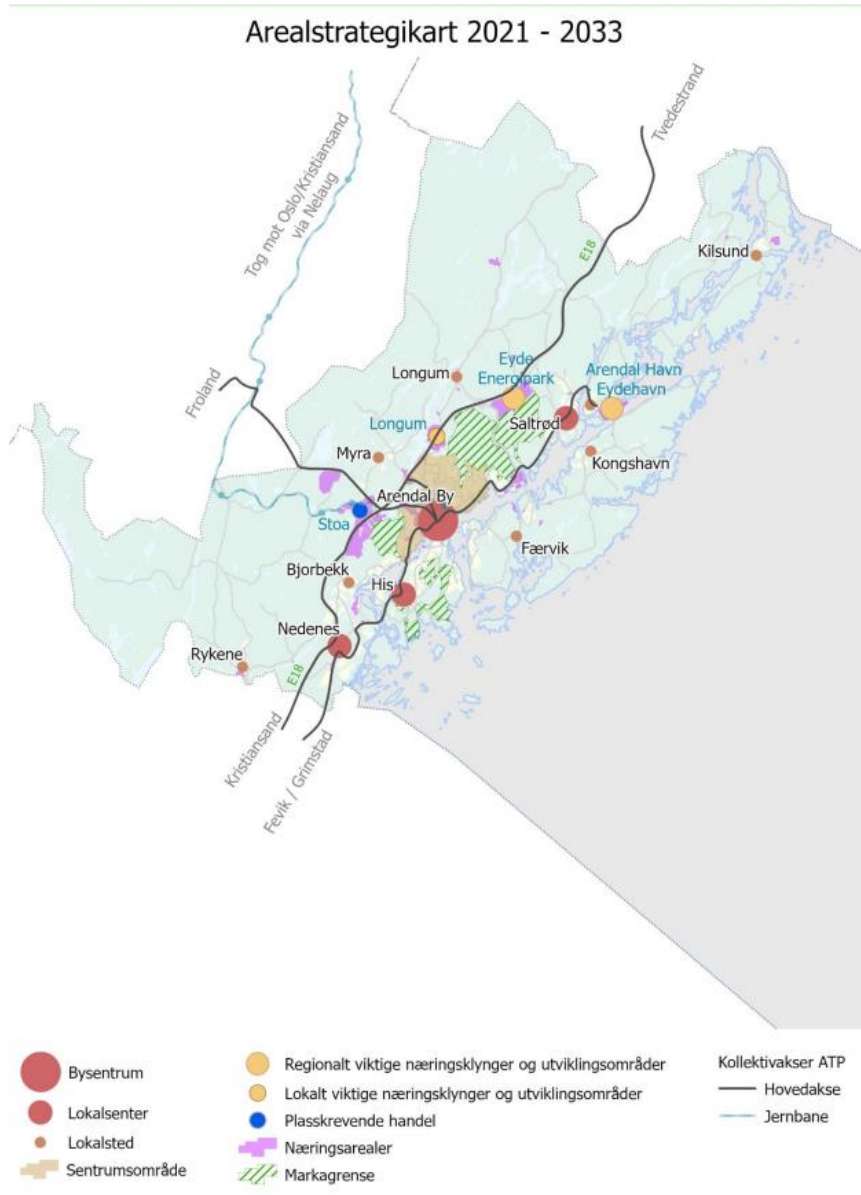

Kommuneplanens arealdel og arealstrategi.

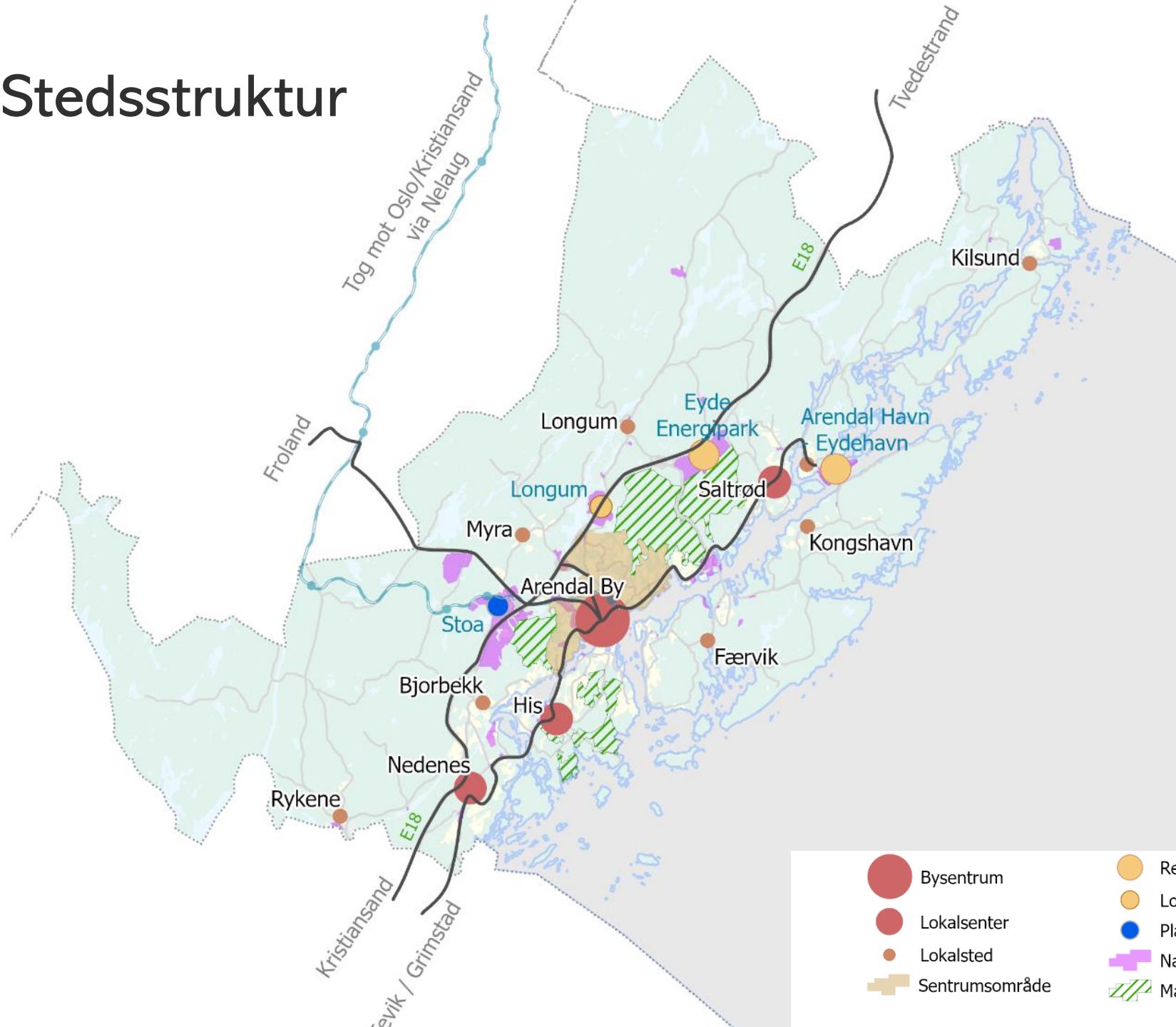
«Nærhet til alt»

Knutepunkt

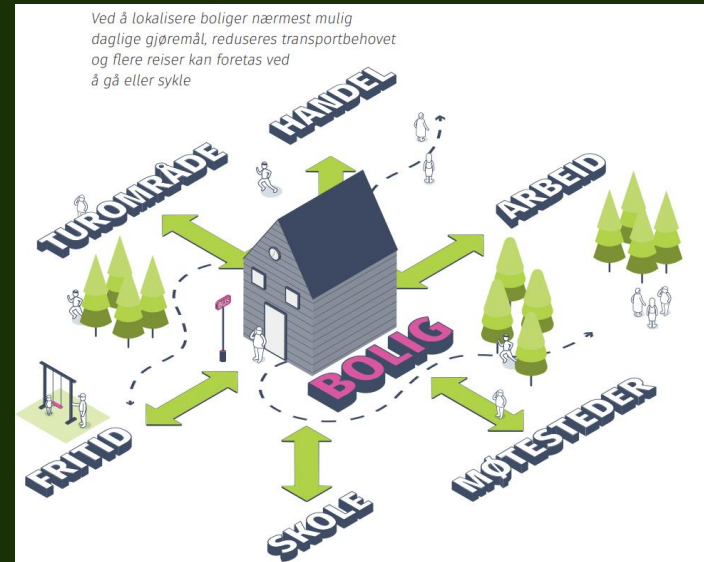
Samle og ikke spre

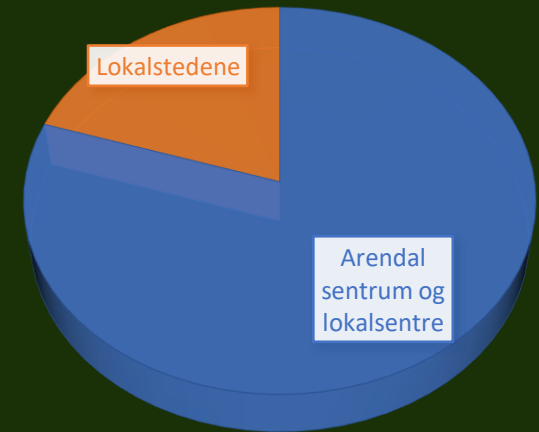
Stedsstruktur

	Bysentrum		Regionalt viktige næringsklynger og utviklingsområder		Kollektivakser ATP
	Lokalsenter		Lokalt viktige næringsklynger og utviklingsområder		Hovedakse
	Lokalsted		Plasskrevende handel		Jernbane
	Sentrumsområde		Næringsarealer		
			Markagrenske		

HOVEDSTRATEGI, VEKST

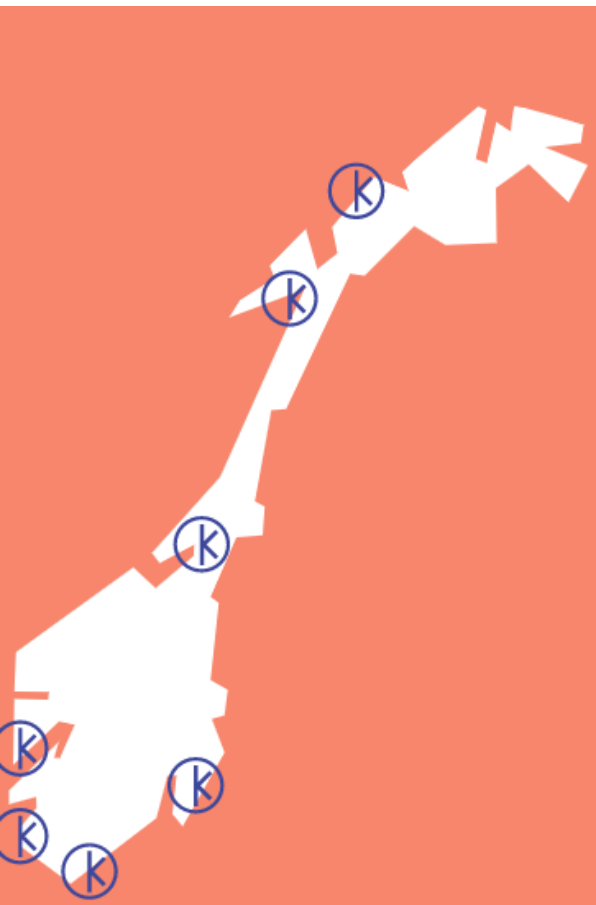

Klimapartnere

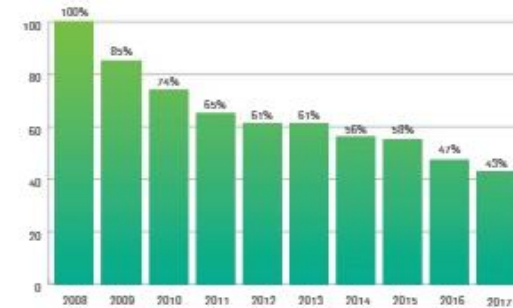
Arendal kommune startet nettverket Klimapartnere i 2009

50 partnere på Agder
Spredt seg til andre regioner.

9 partnere medlem 2009 - 2017
redusert utslippet med 57%

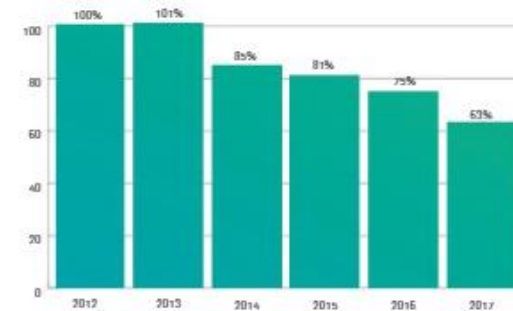
UTVIKLING AV UTSLIPP

9 PARTNERE 2008-2017

-57,0%

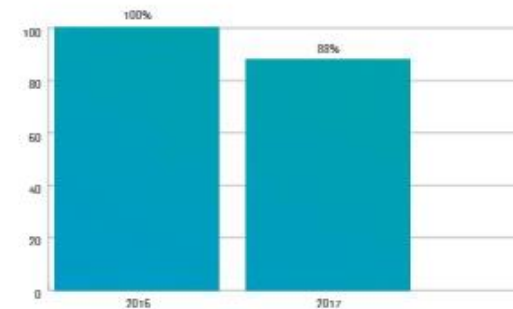
Total sammenliknbar reduksjon for alle 9 partnere som har vært medlem i perioden 2008-2017*.

22 PARTNERE 2012-2017

-37%

Total sammenliknbar reduksjon for alle 22 partnere som har vært medlem i perioden 2012-2017*.

34 PARTNERE 2016-2017

-12,0%

Total sammenliknbar reduksjon for alle 40 partnere som har vært medlem i perioden 2016-2017*.

*) uten prosessutslipp og kollektivtransport for Aust-Agder fylkeskommune

Eydehavns historie

Industristredet Staksnes som i sin tid ble oppkjøpt av Arendals Fossekompagni med tanke på industri, ble sommeren 1913 omgitt til Eydehavn, etter gründer og oppfinner Sam Eyde. Stedet ble innviet under store festligheter og i strålende sommervær 12. juli. To

dampbåter førte 400 gjester fra Arendal ut Tromsøysundet til de fire nye øyene. Eyde bygningene. Eyde spilte hovedrollen og ble hyllet fra alle kanter. Om kvelden arrangerte Arendals ingeniørforening fest på Grand Hotell for byens store sønn. En And av tilkjempet

harmoni mellom tradisjonell sjøfart og moderne industri lå over festlighetene. Eyde glede seg, sa han, over «at vi med de hvite kul kan konkurrere slikt som vi gjorde med de hvite seil». Bildet er av Eyde som holder åpningstalen.

100 millioner kroner

Neste år mener optimistene det er helt trygt å spise fiskelever fra Tromsøysund. 100 år gamle synder er kapslet inn og vil for fremtiden forbli under sand, grus og betong utenfor Eydehavn.

ANNE GRO BALLESTAD
agpo@agderposten.no 915 14 816

Prisappen for å ha ryddet opp 75 mål er 100 millioner kroner, 70 av de betalt av Arendal kommune. Virksomheten på Nitriden i Eydehavn (1914-1975) førte til giftavfall i store mengder. Avfallet ble samlet i fyllinger eller slengt på sjøen.

Avslørt av Agderposten
I 1989 avslørte Agderposten de miljøfarlige industrifyllingene. Etter hvert ble det avdekket voldsom forurensning både på sjø og land. Arendal kommune fikk pålegg om å rydde opp av daværende Statens forurensningsstyrelsen (SFT). I 1999 hadde Arendal kommune utarbeidet forslag og fikk tillatelse til å gjennomføre tiltak som skulle være gjennomført innen 2002.

På det tidspunktet hadde vi verken teknikk eller økonomi til å grave opp avfallet. Løsningen ble å kapsle dem inn, forteller prosjektleder Gunnar Kåre Salvesen, som har hatt ansvaret i kommunen hele veien. Det vil si, han ble pensjonist for tre år siden og da overtok Johnny Nævisdal. Idag er 20 mål tildekket i det området hvor Arendal Havn etter hvert skal få brygge seg. Og 75 mål er ryddet opp.

Blåskjell kontrollerer
Ved å måle blåskjellene i sundet, første måling skjer nå i høst, vil Arendal kommune følge utvikling. Alarmen vil gå dersom noe skjer og det igjen lekkert giftstoffet ut i sjøen.

Vi har fremdeles restriksjoner på å spise fiskelever tatt i Tromsøysund, men

spesielt mager fisk er det helt trygt å spise, sier assisterende direktør i Fylkesmannens miljøvernnavdeling, Thomas Kiland-Langeland. Målet er at gytefeltet for torsk like utenfor Eydehavn, kan ta seg opp igjen. En gang ble området karakterisert som så forurenset at man ikke var sikre på om det var mulig å gjenopprette miljøet. Så langt ser det ut til at området har fått tilbake en bra økologisk kvalitet, sier Kiland-Langeland. Han sier at målet er å få vannet inne i Tromsøysundet like rent som på utsiden av Tromsøya.

Prosjektet på Eydehavn er fylkets desidert viktigste miljøprosjekt og erfaringene herfra deles nå med hele landet. Dessuten bruker kommunen erfaringene på andre steder, blant annet Kittelsbukt og Pollen.

Vil ha mer fra staten
Men midt opp i gleden over hvor rent det har blitt på Eydehavn, legger ikke ordfører Einar Halvorsen skjul på at staten godt kunne ha tatt en langt større andel av kostnadene.

«Vi hadde verken teknikk eller økonomi til å grave opp avfallet»

ikke er sagt fra Arendal kommune i denne saken. **Moderne havn** Arendal havn har betalt 11 millioner kroner av oppryddingen.

Da har vi fullt på 800.000 tonn sement for hindre opprivning av sedimenter fra sjøbunnen utenfor kaionrådet, sier havnesjef Rune Hvass.

Han gleder seg over en allerede moderne havn som skal utvides med dypvannskanal. Vi skal være en pådriver for Eydehavn som så langt har hatt et rødt stempel, skal få et grønt i stedet.

Jeg lover at ingen skal være nødt til å rydde opp etter virksomheten i Arendal havn om 100 år, sier Hvass.

KOSTBAR OPPRYDDING: Ordfører Einar Halvorsen er et rent Tromsøysund i bakgrunnen. Til 1975, drev sin storforsurensning. Nå er de giftige avfallsmassene som inneholder tungmetaller og

AVSLØRT: Dette er førstesiden til Agderposten 25. mai 1989. Dette var første gangen noen skrev om giften i grunnen på Eydehavn.

FLYFOTO: Dette er industriområdet på Eydehavn. Til høyre ligger Nitriden-området hvor Nymo holder til. Til venstre Arendal Havn og på oppsiden Saint Gobain, tidligere Arendal Smelteverk.

RYDDEGJENG: Fra venstre Gunnar Kåre Salvesen, Johnny Nævisdal fra Arendal kommune, Thomas Hartvik, seksjonsjef i fra Asplan Viak som har hatt ansvaret for

Dette var Sam Eyde

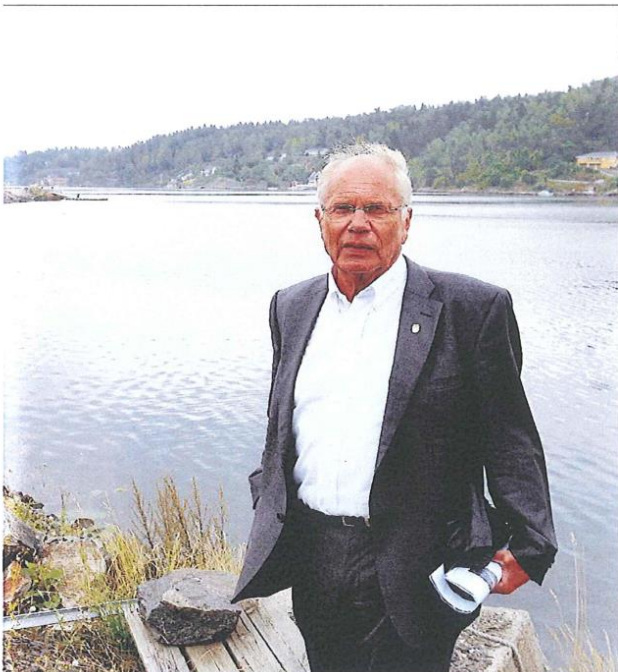
Ingeniør og industrigründer som sammen med Kristian Birkegaard dannet det tekniske grunnlag for den norske nitrogenindustri, og stiftet Elektrokemisk (Elkem) og Norsk Hydro, hvor han også var generaldirektør. Eyde vokste opp i seilskutetidens Arendal; faren var skipsreder, og familien tilhørte storborger-

skapet i sørlandsbyen. Etter fullført ingeniøretamen 1891 jobbet han som ingeniør i tyskland og spesialiserte seg på utformingen av jernbanestasjoner, kanaler og havneanlegg i byområder. Interessen for den norske fossesekraften økte sterkt i løpet av 1890-årene, og Eyde engasjerte seg. I 1903

møtte han fysikkprofessoren Kristian Birkegaard, og sammen utviklet de lysbueemetoden eller Birkegaard-Eyde-metoden. Ved hjelp av den kunne man binde nitrogenet i luften, fabrikere salpetersyre og ikke minst produsere kunstig gjødding (norgesalpetere).

for ren havn

venstre i bakgrunnen holder Nymo til på den gamle Nitriden-tomta. Det var her virksomheten som holdt på fram til cyanid, kapslet inne på sjøbunnen.

FOTO: STEIN HARALD ØIGÅRD

FAKTA

Arendal Smelteverk

- A/S Arendal Smelteverk ble etablert i 1912 som den første stor-kunde av kraft fra Arendalsvassdraget. Etableringen var et resultat av Sam Eydes gründervirksomhet, elektrisk kraft, overflodskapital, naturlige forutsetninger og tilgang på arbeidskraft.
- Selskapet skulle produsere silisiumkarbid og kunstig korund. I formålsparagrafen sto det at: «A/S Arendal Smelteverk er et paa aktiendrag grundet selskab, hvis formaal er fremstilling av produkter gjennom elektrisk smelting og hva dermed står i forbindelse.»
- Selskapet hadde en tung start,

men utviklet seg etter hvert til å bli en av landseleens største og viktigste industrifabrikker. ● I 1967 kjøper The Carbondum Company opp aksjemajoriteten. Lillesandsbaserte Norton A/S overtok i 1987. Dermed fikk selskapet en ledelse som ledet to fabrikkplassert noen mil fra hverandre. ● Arendal Smelteverks produksjon av Sika er nå historie. I september 2005 ble den siste ovnen slått. I dag produseres kjemisk behandlingsprodukter, høykvalitets makro og mikro korninger og produksjon av korninger for wirevass markedet.

KILDE: Eydehavnmotteverket

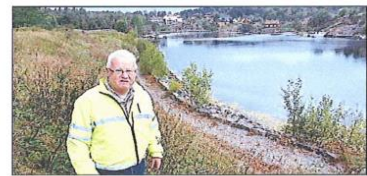

KNUSER: Klodeborg og Landvik pukker sprenger ned fjellet på Eydehavn og knuser det til puk og grus.

Sprenger bort og skiper ut

Klodeborg og Landvik pukker har fått alt fjellet inne på havneområdet på Eydehavn. Det knuses og skipes ut til kunder i inn- og utland. Blant annet er 70.000 tonn stein sprengt ned og sendt til Danmark. Der er steinen brukt på sjøbunnen utenfor øya Anholt i Kat-

tegat. Der bygges det opp et vindmølleprosjekt på stein fra Eydehavn, forteller han. Avtalen blir et vinn-vinn-oppsett, der Arendal havn får sprengt flat område bak dagens kaianlegg. Mens Klodeborg får selge steinen de har sprengt ut og knust.

GJENGRØDD PARK: Pensjonert prosjektleder Gunnar Kåre Salvesen med Heggedalsbukta i bakgrunnen.

Ryddet opp i 500.000 tonn

Løsmassene fra Nitriden ble samlet i en fylling ved Heggedalsbukta. Det førte til en steinødd poll inne i bukta. Fyllingen ble i 2002 dekket til med dykk og leire. Nå viser overvåkningsprogrammene at bukta er ren. Det vokser tang og tare her igjen, forteller pensjonert prosjektleder Gunnar

Kåre Salvesen i Arendal kommune. 5,6 millioner kroner kostet prosjektet som ble gjennomført av Asplan Viak den gang. Da var det et parkområde i Heggedalsbukta. På grunn av dårlig økonomi, har ikke Arendal kommune hatt råd til å vedlikeholde området som nå er ganske gjengrodd.

FAKTA

Nitriden

- Det Norske Nitridaktieselskap var et multinasjonalt industriselskap innen aluminiumsindustrien som ble etablert i 1912 med fransk og norsk kapital. Viktigste initiativtakere var nordmannen Sam Eyde og franskmannen Adrien Badin. Selskapet hadde fabrikk på Eydehavn og i Tysedal.
- Fabrikken på Eydehavn gikk under navnet Nitriden, og var den andre store fabrikk som ble anlagt på Eydehavn, noen år etter Arendal Smelteverk.
- Eydehavn var anlagt som industristred med tanke på å utnytte elektrisk kraft fra fossesalpetene i Nidelva. En god havn og tilstrekkelige arealer var de andre lokaliseringsfaktorene. Arendals Fossekompagni var kraftleverandør. Både Nitriden og Smelteverket var resultat av

Sam Eydes samarbeid med utenlandske interesser med kapital og teknisk kompetanse. ● I 1912 startet anleggsarbeidene på Staksnes, og i mai 1914 sto 40 ovner klare til bruk på stedet som nå het Eydehavn. I 1916 var Nitriden den største aluminiumsbedriften i landet med årsproduksjon på 5500 tonn. ● I begynnelsen av 1970-tallet var konjunkturløst stasjonært arbeid for aluminium. Omfattende ombygginger og store moderniseringer måtte til for fortsatt lønnsom drift. Store planer ble utarbeidet, men det viste seg at tiltakene ville koste store summer. Bedriften måtte i 1975 velge mellom full modernisering eller nedleggelse. Man valgte det siste.

KILDE: Eydehavnmotteverket

Nabo-støtte til ny fireårig skole i øst
 NABO-STØTTE/BERNHARD: Etter 3 fra utvalgte grunnskoleklasser i Arendal, har det nå blitt etablert en støttegruppe for den nye skolen. De vil støtte skolen økonomisk og med andre ting som er nødvendige for å få skolen opp og i gang. De vil også støtte skolen økonomisk og med andre ting som er nødvendige for å få skolen opp og i gang. De vil også støtte skolen økonomisk og med andre ting som er nødvendige for å få skolen opp og i gang.

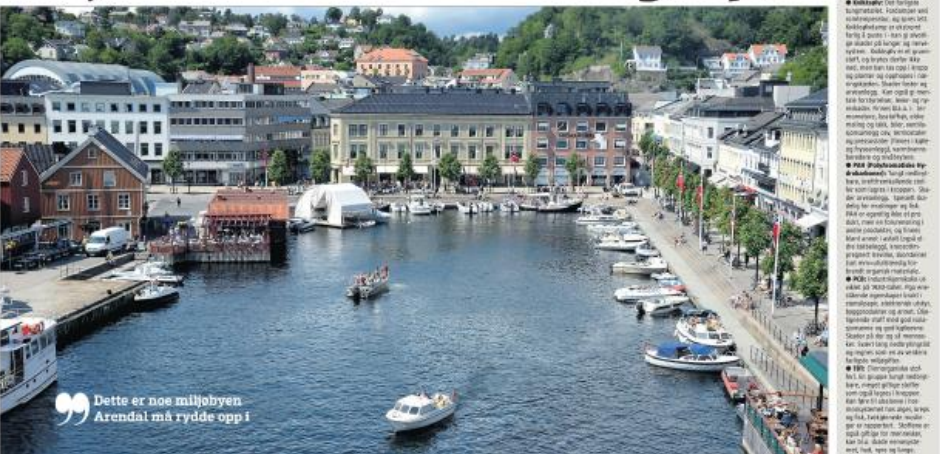

Sykefraværet ned en prosent på to år
 SYKEFRÅVÆRET/BERNHARD: Sykefraværet i Arendal kommunale virksomheter er ned på 1,1 prosent i 2014, mot 1,2 prosent i 2013. Dette er et resultat av en rekke tiltak som er gjennomført i kommunen de siste to årene. Tiltakene inkluderer bedre arbeidsforhold, økt lønnsnivå og bedre arbeidsmiljø.

Rapport: Idylliske Pollen er en giftpøl

Sjøbassen i Arendal stoffet Pollen er sterkt forurenet av kvikksølv og andre miljøgifter. Det vil koste 13 millioner kroner å rydde opp. Pollen er sterkt forurenet av kvikksølv og andre miljøgifter. Det vil koste 13 millioner kroner å rydde opp.

IKKE EN REN PØLLE: Pollen i Arendal er en av byens største utslippskilder, og et populært tur- og badingested for lokalbefolkning og turister. Men miljøtilstanden i sjøbassen og grunntilførsel, står en hard oppgave.

«Dette er noe miljøbyen Arendal må rydde opp i»
 Dette er noe miljøbyen Arendal må rydde opp i. Sjøbassen i Arendal er sterkt forurenet av kvikksølv og andre miljøgifter. Det vil koste 13 millioner kroner å rydde opp. Pollen er sterkt forurenet av kvikksølv og andre miljøgifter. Det vil koste 13 millioner kroner å rydde opp.

Arendal en av 17 byer
 Arendal er en av 17 byer som er på listen over de mest forurenede byene i Norge. Dette er et resultat av en rekke tiltak som er gjennomført i kommunen de siste to årene. Tiltakene inkluderer bedre arbeidsforhold, økt lønnsnivå og bedre arbeidsmiljø.

Kvikksølv fra tannleger
 Kvikksølv fra tannleger er en av de største kilder til forurensning i sjøbassen. Dette er et resultat av en rekke tiltak som er gjennomført i kommunen de siste to årene. Tiltakene inkluderer bedre arbeidsforhold, økt lønnsnivå og bedre arbeidsmiljø.

Alternativene
 Det er flere alternativer til å rydde opp sjøbassen. Dette er et resultat av en rekke tiltak som er gjennomført i kommunen de siste to årene. Tiltakene inkluderer bedre arbeidsforhold, økt lønnsnivå og bedre arbeidsmiljø.

FAKTA
 Sjøbassen i Arendal er sterkt forurenet av kvikksølv og andre miljøgifter. Det vil koste 13 millioner kroner å rydde opp. Pollen er sterkt forurenet av kvikksølv og andre miljøgifter. Det vil koste 13 millioner kroner å rydde opp.

Økonomi og samfunn

TIPS OG kommentarer/Agderposten.no
 TEL: 37 00 37 00

GIFTSTOFFENE I POLLEN OG KITTELSBUKT OMSIDER UTE AV SIRKULASJON:

DEKKEI: Utslettede røde streker i Kittelsbukta og Pollen er det laget på over 300 tonn med grus og sand for å dekke flere hundrevis meter kvikksølv.

OTTEFELT: Det markerte blåte området i Pollen og grunnvannet er regnet som giftfritt for fisk.

KITTELBUKT: Høyeste vann i Eivertsen-massivet og på pollene, sjøbassen og andre som ligger på jorden med tilstrekkelig.

STØRRE: Flere hundrevis mennesker har vært på tur i sjøbassen i Arendal. Dette er et resultat av en rekke tiltak som er gjennomført i kommunen de siste to årene. Tiltakene inkluderer bedre arbeidsforhold, økt lønnsnivå og bedre arbeidsmiljø.

STØRRE: Flere hundrevis mennesker har vært på tur i sjøbassen i Arendal. Dette er et resultat av en rekke tiltak som er gjennomført i kommunen de siste to årene. Tiltakene inkluderer bedre arbeidsforhold, økt lønnsnivå og bedre arbeidsmiljø.

STØRRE: Flere hundrevis mennesker har vært på tur i sjøbassen i Arendal. Dette er et resultat av en rekke tiltak som er gjennomført i kommunen de siste to årene. Tiltakene inkluderer bedre arbeidsforhold, økt lønnsnivå og bedre arbeidsmiljø.

Miljøgifter begravet for 20 mill. kr

Nesten 20 millioner er brukt for å dekke til flere århundres miljøgifter i Pollen og Kittelsbukta. Grus og sand dekker nå kobber, kvikksølv og andre farlige giftstoffer. – Vi har et katastrofalt tap av natur i vassdraget. Nå har vi reaktant natur her. Det er en investering verd pengene, sier miljøminister Ola Elvénstam (V).

MILJØ
 – Pollen har alltid vært et område for Arendal. Nå blir det reaktant på grunn av miljøgifter i Pollen og Kittelsbukta. Grus og sand dekker nå kobber, kvikksølv og andre farlige giftstoffer. – Vi har et katastrofalt tap av natur i vassdraget. Nå har vi reaktant natur her. Det er en investering verd pengene, sier miljøminister Ola Elvénstam (V).

ØKONOMI OG SAMFUNN
 Økonomi og samfunn er et viktig tema i denne artikkelen. Dette er et resultat av en rekke tiltak som er gjennomført i kommunen de siste to årene. Tiltakene inkluderer bedre arbeidsforhold, økt lønnsnivå og bedre arbeidsmiljø.

«En uakseptabel risiko for helse og miljø»
 «En uakseptabel risiko for helse og miljø» er et viktig tema i denne artikkelen. Dette er et resultat av en rekke tiltak som er gjennomført i kommunen de siste to årene. Tiltakene inkluderer bedre arbeidsforhold, økt lønnsnivå og bedre arbeidsmiljø.

ARVE DANIELSEN:

– Jeg er her fremdeles, og er uendelig takknemlig for det.

Valgte å leve.

Helg 22-29

Hvilke ord hører ikke sammen med jul?

10 MISTER ARBEID
Wood & Food
måtte gi seg

Nyheter 11

ÅPNET ØJENBRUKSOLEDE
Ga overskuddet
til seks ildsjeler

Helg 30-35

ARENDALE FÅR BATTERIFABRIKK MED OVER 2.000 ARBEIDSPLASSE

– Kan bety mye for
fremtiden til jentene

► Beslutningen om å legge de nye batterifabrikken til Arendal vekker jubel og begeistring – både blant folk på gata og politikere og næringsutvalget

Århundrets julegave:
Arendal fikk
batterifabrikk

Vi fulgte bystyret direkte: - Noe av det største som har skjedd siden olja ble funnet 🇳🇴

27.05.2021

A scenic coastal landscape featuring a rocky shore, a blue sea, and a large semi-transparent circle containing text. The background shows a clear blue sky, a calm sea with a few sailboats, and a rocky coastline. In the foreground, there are green grasses and purple flowers. The semi-transparent circle is positioned on the left side of the image, partially overlapping the landscape.

Det store bildet

-
- Verden trenger batterier
 - Lokalt blør det litt på natur – noe må ofres
 - Naturmangfold vs klima
 - Lokalt klimaregnskap utfordres i anleggsperioden
 - Arealregnskap - regionalt

Bærekraftig transport:

- Autonom godstransport til og fra havn
- Gods inn og ut på kjøll
- Ansatte via kollektiv og sykkel

Helle Næringsområde

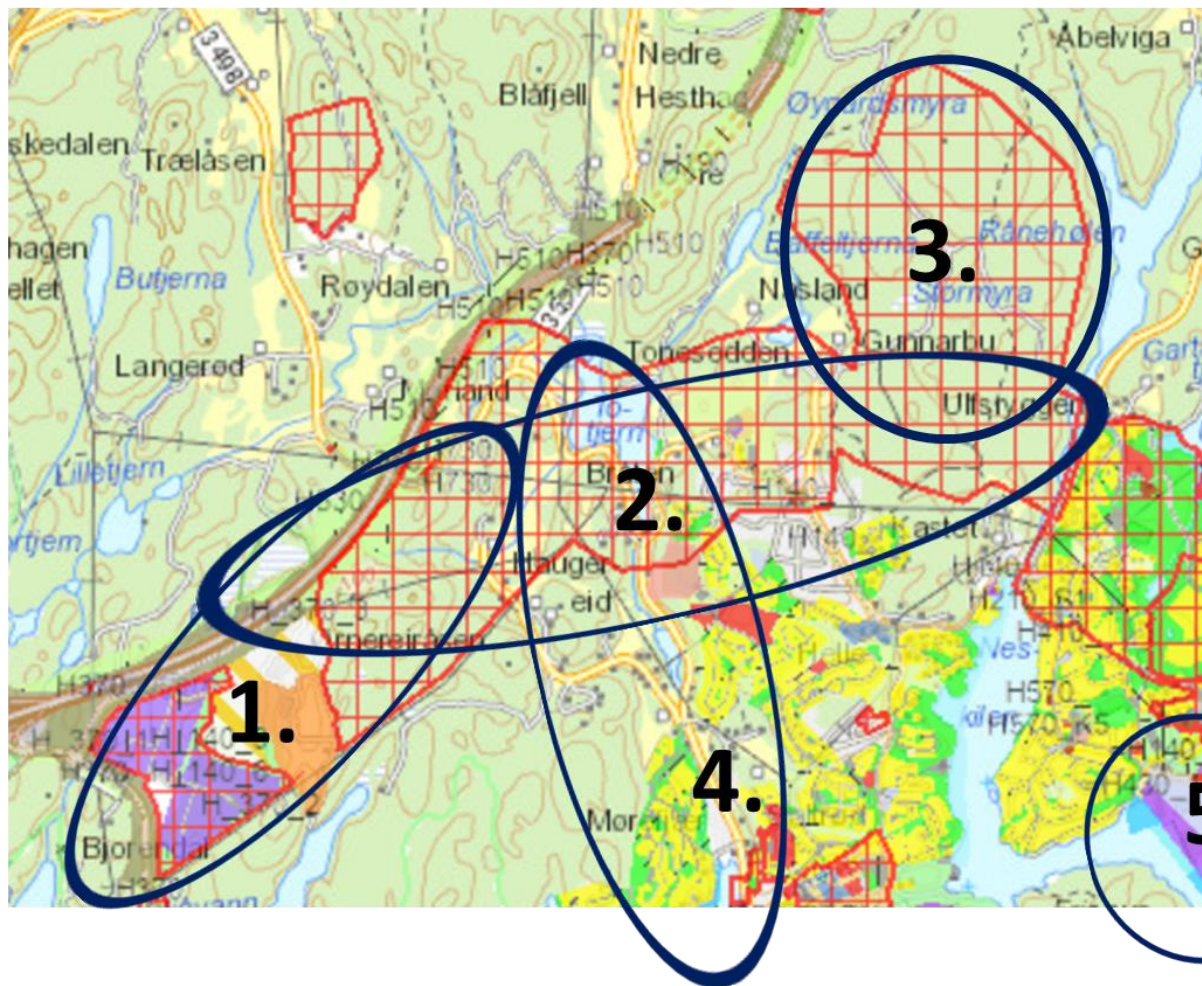
Longumkrysset

Eyde
Energipark

Eydehavn
Havneområde

5 parallelle planprosesser:

1. Eyde Energipark

- Områdereguleringsplan med KU

2. Ny veg Eyde Energipark – Eydehavn

- Reguleringsplan med alternativsiling og KU

3. Eydehavn næringsområde - Helle

- Områdereguleringsplan med KU

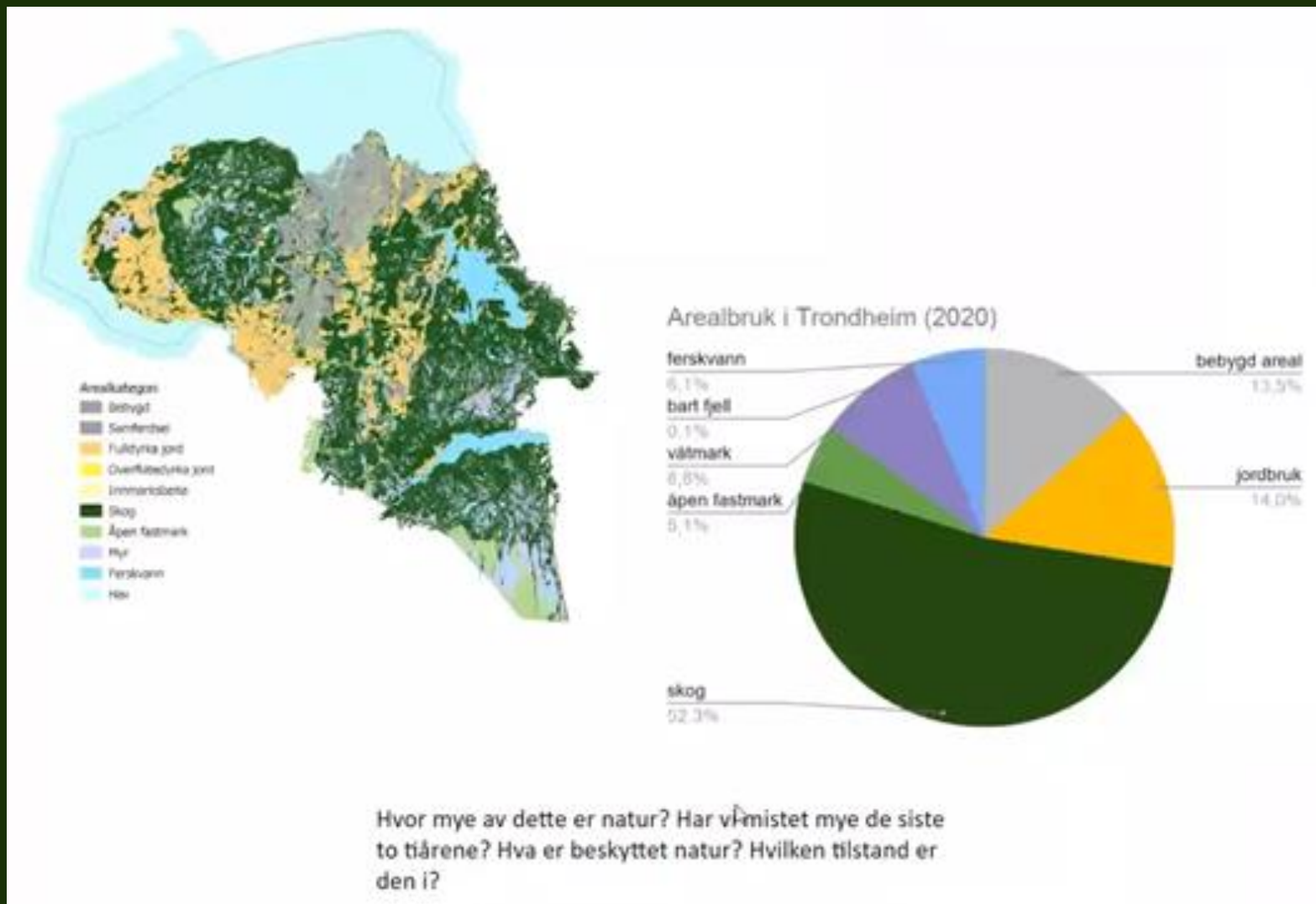
4. Kjølevannstracê til Eyde Energipark

- Reguleringsplan med KU?

5. Eydehavn havn

- Områderegulering med KU

Arealregnskap - et analyseverktøy for arealene i kommunen

Foil fra Trondheim kommune

Port of Arendal Eydehavn

Helle 2

Helle 1

Morrow Batteries

Longum

Longumkrysset

